

Sygn. akt II Ca 273/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Legnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie

Przewodniczący: SSO Jolanta Pratkowiecka (sprawozdawca)

Sędziowie: SO Elżbieta Hallada

SO Sabina Ziser

Protokolant: st. sekr. sąd. Klaudia Pasieczny

po rozpoznaniu w dniu 18 lipca 2013 roku w Legnicy

na rozprawie sprawy
z wniosku J. G.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Złotoryi

z dnia 27 lutego 2013 roku

sygn. akt I Ns 742/12

I. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie I w ten sposób, że zatwierdza uchylenie się przez wnioskodawcę J. G. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. K., zmarłej dnia 17 kwietnia 2012r. w Z., ostatnio stale zamieszkałej w Z. przy ulicy (...);

II. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Złotoryi) adwokatowi M. J. kwotę 110,70 zł, w tym podatek VAT, tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawcy w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt II Ca 273/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. G., po sprecyzowaniu wniosku, wniósł o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku po zmarłej babci E. K..

Sąd Rejonowy w Złotoryi postanowieniem z dnia 27 lutego 2013r. oddalił wniosek i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd I instancji ustalił, że babcia wnioskodawcy E. K. zmarła 17 kwietnia 2012r. Wnioskodawca J. G. jest wnukiem zmarłej, przy czym jego matka S. G. (córka zmarłej E. K.) zmarła 8 kwietnia 2001r.

Wnioskodawca dowiedział się o śmierci babci niezwłocznie po tym, jak ta zmarła. Nie mieszkał z babcią i nie miał wiedzy o jej długach. Uprzedziła go o nich ciotka Z. M. (1) w miesiącu czerwcu 2012r., po tym jak sama odrzuciła spadek, tak jak pozostałe dzieci tej spadkodawczyni. Wnioskodawca był przekonany, że dopiero od dnia odrzucenia spadku przez ciotkę i uzyskania przez niego wiedzy o długach spadkowych biegnie 6. miesięczny termin do odrzucenia spadku, podobnie jak dla zstępnych dzieci spadkodawczyni, które odrzuciły spadek.

W dniu 26 października 2012r. ciotka wnioskodawcy Z. M. (1) odrzuciła spadek w imieniu swoich małoletnich dzieci. Wtedy też zorientowała się, że termin dla odrzucenia spadku przez wnioskodawcę upłynął.

W dniu 27 lutego 2013r. wnioskodawca złożył przed sądem oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłej E. K..

W tym stanie faktycznym Sąd I instancji przyjął, że dniem, od którego należało liczyć termin do złożenia przez wnioskodawcę oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po zmarłej babci E. K. jest dzień jej zgonu, a więc 17 kwietnia 2012r. (art. 1015 § 1 k.c.). Wnioskodawca nie był świadomy potrzeby złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku do czasu, gdy jego ciotka Z. M. (1) poinformowała go o długach spadkowych. Jednak do tego czasu nie upłynął mu jeszcze 6. miesięczny termin do odrzucenia spadku, któremu wnioskodawca uchybił nie tyle z powodu błędu co do stanu zadłużenia spadkodawczyni, ile z braku właściwej oceny zdarzenia, od którego rozpoczął bieg termin, w jakim oświadczenie o odrzuceniu spadku należało złożyć. W świetle art. art. 1019 § 1 i 2 k.c. nie był to błąd prawnie doniosły, który uzasadniałby uchylenie się przez wnioskodawcę od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku, nawet jeśli został wywołany przez współspadkobiercę nieświadomego konsekwencji prawnych jego upływu. Dlatego złożony w niniejszej sprawie wniosek podlegał oddaleniu.

W apelacji wnioskodawca zarzucił powyższemu postanowieniu:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia poprzez nieprawidłowe ustalenie, że przyczyną niezłożenia przez wnioskodawcę oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. K. w przepisany termin sześciu miesięcy był błąd co do prawa, podczas gdy w rzeczywistości zaniechanie złożenia takiego oświadczenia wynikało z błędu co do rzeczywistego stanu spadku, w szczególności faktu, że w skład masy spadkowej wchodziły długi spadkowe po spadkodawczyni,

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1019 § 2 k.c. polegające na nieprawidłowym przyjęciu przez Sąd I instancji, że błąd co do prawa polegający na niezłożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku spowodowany nieznajomością przez wnioskodawcę tzw. zasady reprezentacji, polegającej na objęciu przez wnioskodawcę (w tym długów spadkowych) jako dziecko zmarłej S. G., która z kolei nie dożyła chwili otwarcia spadku (art. 931 § 2 k.c.), nie zawiera się w pojęciu błędu w rozumieniu powyższego przepisu.

Powołując się na powyższe zarzuty wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku po zmarłej babci – E. K., ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 382 k.p.c., w oparciu o wyjaśnienia wnioskodawcy i zeznania świadka Z. M. (1), dodatkowo ustalił:

Wnioskodawca po śmierci swojej matki wychowywał się w domu dziecka, a babcię E. K. odwiedzał sporadycznie przy okazji świąt. Obecnie wnioskodawca liczy 21 lat, uczy się w szkole dla osób niepełnosprawnych. W czerwcu 2012r. od ciotki Z. M. (1) dowiedział się nie tylko o długach spadkowych, ale i o tym, że termin do złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku biegnie do połowy grudnia 2012r. i jest liczony od dnia, w którym odrzuciła ona spadek po swojej matce, a co otworzyło bieg terminu do odrzucenia spadku przez jej dzieci. W dniu 17 października 2012r. Z. M. (1) w imieniu swoich małoletnich dzieci przed notariuszem odrzuciła spadek po zmarłej E. K.. W tym

samym dniu chciała umówić u notariusza termin do złożenia przez wnioskodawcę oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. K.. Wtedy dopiero dowiedziała się od notariusza, że dla wnioskodawcy termin ten upłynął.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy zgodzić się z Sądem I instancji, że zaniechanie przez wnioskodawcę złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej babci E. K. nie było następstwem błędu co do rzeczywistego stanu spadku. Jak bowiem wynika z wyjaśnień wnioskodawcy, o długach spadkowych dowiedział się on w czerwcu 2012r. od swojej ciotki Z. M. (1). W tym czasie termin do złożenia przez wnioskodawcę oświadczenia o odrzuceniu spadku jeszcze nie upłynął; termin ten kończył się dopiero 17 października 2012r., więc do tego czasu nie było przeszkód, aby wnioskodawca dochował ustawowego terminu.

F. przyczyną niezachowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego było przekonanie wnioskodawcy o tym, że termin do złożenia tego oświadczenia upływa w połowie grudnia 2012r. i jest liczony od dnia, w którym Z. M. (1) odrzuciła spadek po swojej matce, a co otworzyło bieg terminu do odrzucenia spadku przez jej dzieci. Owo przekonanie wnioskodawcy wynikało z zapewnienia innego współspadkobiercy – ciotki Z. M. (1). To ona wywołała u wnioskodawcy mylne przeświadczenie o terminie do złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku. Ciotka wnioskodawcy zaangażowała się w sprawę tak, że nawet chciała umówić wnioskodawcę u notariusza celem złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku, jednak uczyniła to już po terminie. Ponadto sam wnioskodawca, człowiek bardzo młody, bez większego doświadczenia życiowego, niezaradny – co najmniej do czasu, gdy ciotka uprzedziła go o długach spadkowych po zmarłej babce - sądził, że jako wnuk zmarłej, nie dziedziczy w pierwszej kolejności. Takie samo przeświadczenie towarzyszyło E. M., która 13 czerwca 2012r., odrzucając przed notariuszem spadek po zmarłej marce E. K., nie wymieniła wnioskodawcy jako spadkobiercy ustawowego.

Przy takich ustaleniach faktycznych należało więc rozważyć, czy wnioskodawca, uchybiając terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, nie był w błędzie co do prawa. Sąd I instancji tego nie uczynił. Stąd słuszny jest zarzut apelacji naruszenia przepisu art. 1019 k.c.

Zgodnie z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z § 1 tego przepisu, spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o wadach oświadczenia woli, z tym że takie uchylenie powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (§ 3).

W myśli art. 84 § 1 k.c. zd. pierwsze, w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Można powołać się tylko na błąd istotny, tzn. uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia woli tej treści.

Z pewnością nieuzasadnione szczególnymi okolicznościami mylne przekonanie spadkobiercy, iż jego bierne zachowanie nie oznacza przyjęcia spadku, nie może być podstawą do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego. Natomiast we wszystkich przypadkach błędu spadkodawcy co do prawa, dotyczącego okoliczności objętych przyjęciem spadku z mocy ustawy, należy dopuścić uchylenie się przez spadkodawcę od skutków prawnych niezachowania terminu. Za takim rozwiązaniem opowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 listopada 2012r., II CSK 171/12 (Lex nr 1294475) przyjmując, że na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktu, ale i błędu co do prawa – jeżeli dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Najwyższy dodatkowo zaznaczył, że popełnienie takiego błędu musi być wolne od zarzutu niedołożenia należytej staranności, przy czym rozstrzygając na tle okoliczności konkretnego przypadku o tym, czy błąd był wynikiem niedołożenia należytej

staranności należy mieć na względzie przeciętny, raczej niezbyt wysoki, stan świadomości prawnej społeczeństwa w zakresie stosunków spadkowo – rodzinnych.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca pozostawał w błędzie co do ustawowych skutków dziedziczenia po zmarłej babci w sytuacji, gdy jego matka nie dożyła chwili otwarcia spadku. Wnioskodawca sądził, że dziedziczy z ustawy w drugiej kolejności, i w związku z tym termin do złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku rozpoczyna bieg co najmniej w takim samym dniu, jak w przypadku innych wnuków spadkodawczyni. Błąd wnioskodawcy miał swoje źródło przede wszystkim w mylnej informacji uzyskanej od innego spadkobiercy – ciotki Z. M. (2), co w połączeniu z młodym wiekiem wnioskodawcy, jego niezaradnością i brakiem większego doświadczenia życiowego oraz przeciętnym niskim stanem świadomości prawnej społeczeństwa, pozwalało uznać, że błąd wnioskodawcy nie był wynikiem niedołożenia należytej staranności. Ponadto błąd ten był błędem istotnym, bowiem gdyby wnioskodawca znał prawdziwy stan rzeczy, to rozsądnie oceniając, odrzuciłby spadek w terminie. Potwierdzeniem tego jest zamiar odrzucenia spadku przez wnioskodawcę niezwłocznie po tym, jak jego ciotka Z. M. (1) odrzuciła spadek w imieniu swoich małoletnich dzieci, a co miało miejsce 26 października 2012r. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że już 2 listopada 2012r. wnioskodawca wystąpił do sądu z wnioskiem „o przedłużenie terminu do odrzucenia spadku”, a zatem niezwłocznie po uzyskaniu informacji o upływie terminu do złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku po babci E. K..

Reasumując, wnioskodawca wykazał, że przyczyną niezłożenia przez niego w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. K. był błąd w rozumieniu art. 84 k.c. Stąd też istniała podstawa do uwzględnienia jego wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. K..

Z powyższych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie i orzekł co do istoty sprawy.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie § 19 ust 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).